

- реформи» № 71-VIII від 28.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Часть кредитных союзов будет вынуждена покинуть рынок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.capital.ua/ru/publication/50243-chast-kreditnikh-soyuzov-budut-vynuzhdeny-pokinit-rynok>.
 8. Офіційна Інтернет-сторінка Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>.
 9. Шкляр М.Ф. Кредитная кооперация : [учеб. пособ.] / М.Ф. Шкляр. – М. : Дашков и К, 2003. – 331 с.
 10. Закон України від 17 липня 2015 р. № 652-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування неприбуткових організацій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

УДК 336.14

Голуб К.В.
аспірант

Чернігівського національного технологічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті досліджено особливості побудови системи інституціонального розвитку банківської системи України. Доведено економічну необхідність удосконалення інституційного розвитку банківської системи України з метою підвищення ефективності її функціонування, а також уникнення та подолання можливих кризових явищ в економіці України.

Ключові слова: банківська система України, інституційний розвиток, тіньова економіка, фінансові ресурси, інституційне забезпечення.

Голуб К.В. ОСОБЕННОСТИ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

В статье исследованы особенности построения системы институционального развития банковской системы Украины. Доказана экономическая необходимость совершенствования институционального развития банковской системы Украины с целью предотвращения возможных кризисных явлений в экономике Украины.

Ключевые слова: банковская система Украины, институциональное развитие, финансовые инструменты, финансовые ресурсы, институциональное обеспечение.

Golub K.V. INSTITUTIONAL FEATURES OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

The features of the institutional building of the banking system of Ukraine. Proven economic need to improve the institutional development of the banking system of Ukraine in order to avoid and overcome the possible crisis in the economy of Ukraine.

Keywords: banking system of Ukraine, institutional development, financial instruments, financial resources, institutional support.

Постановка проблеми. Запорукою сталого розвитку економіки будь-якої країни є створення та підтримка надійної та ефективної банківської системи, яка здатна акумулювати необхідні фінансові ресурси для всебічного розвитку всіх галузей економіки. Інституційні зміни притаманні кожному сектору економіки на різних етапах історичного розвитку країни. Впровадження інституційного розвитку банківської системи України є важливою та необхідною передумовою удосконалення її функціонування в сучасних умовах. Недосконалість інституційного забезпечення банківської системи країни, низька ефективність її функціонування, значна тінізація фінансових потоків та втрата довіри до фінансово-кредитних установ в країні негативно впливають на ефективність функціонування її економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан банківської системи України, її надзвичайно висока чутливість до циклічних коливань та кризових явищ в економіці країни все частіше провокують вирішення питання запровадження необхідних дій щодо удосконалення її інституційної структури. Необхідність удосконалення інституційного забезпечення функціонування банківської системи країни з метою зміцнення її фінансового та економічного потенціалу висвітлено у наукових працях багатьох провідних вітчизняних і іноземних дослідників: Т. Вергелес [2], О. Барановського, Ю. Бездітко, О. Береславської, З. Варналія [1], В. Міщенко, С. Мочерного, В. Ющенко, Ф. Шпиґа [6] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проаналізовані наукові джерела дають підставу зробити висновок, що питання розвитку інституційної структури банківської системи України залишається недостатньо дослідженими та висвітленими в науково-практичній літературі та потребує науково-методичного опису й обґрунтування в контексті сталого розвитку економіки України.

Мета статті полягає у дослідженні концептуальних засад функціонування банківської системи країни та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку її інституціональної структури як пріоритетного напрямку сталого розвитку економіки країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах обмеженості фінансових ресурсів раціональний розподіл та використання коштів має першочергове значення для України. Від ефективної організації та функціонування банківської системи залежить дієвість національної економіки, основними функціями якої є підтримка фінансово-економічної стабільності держави. У цьому контексті надзвичайно важливими є питання теорії і методології інституційного забезпечення функціонування банківської системи в Україні. Водночас у нашій державі інституційним реформам притаманні безсистемність та фрагментарність проведення, зокрема і в банківській сфері, що, безперечно, негативно відображається на результативності діяльності банків. Отже, одним із найважливіших питань ефективного функціонування банківської

системи є питання вдосконалення його інституційного забезпечення.

Трактування дефініції «інституційне забезпечення» є не одностайним та враховує сферу його застосування. Так, З.С. Варналій під інституційно-правовим забезпеченням підприємницької діяльності пропонує розуміти систему нормативно-правових актів, які регулюють правовідносини між підприємцями та органами державної влади та управління [1].

В.І. Захарченко, досліджуючи інституційне забезпечення інвестиційної та інноваційної діяльності, пропонує його розглядати як сукупність державних і недержавних інституцій, які забезпечують наявність правових, організаційних і економічних умов, необхідних для провадження і розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності [3].

Відповідно до методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм, інституційне забезпечення – це утворення нових або реорганізацію (удосконалення) існуючих інституцій (структур), а також дії щодо кадрової підготовки з метою організаційного забезпечення діяльності цих інституцій. [4].

На нашу думку, під інституційним забезпеченням банківської діяльності слід розуміти системну, комплексну діяльність органів державної та місцевої влади, фінансово-кредитних установ, спрямовану на приведення до відповідності сучасним вимогам організаційної структури та кадрового забезпечення діяльності банківських установ з метою підвищення ефективності їх функціонування.

Серед основних принципів розвитку інституційного забезпечення банківської діяльності слід виділити наступні:

- цільового спрямування – удосконалення інституційного забезпечення фінансово-кредитної установи повинно відповідати його існуючій стратегії розвитку;
- системності – наявність прямого взаємозв'язку між розвитком інституційного забезпечення окремої фінансово-кредитної установи з загальною концепцією розвитку інституційного забезпечення банківської системи країни;
- правової регламентації – зміни до інституційного розвитку банківської системи країни повинні знаходитись у правовій площині і не спричиняти

можливі дії щодо нівелювання чинних норм та стандартів функціонування фінансово-кредитних установ;

- наукової обґрунтованості – здійснення інституційних змін повинно відбуватись лише за умови науково-практичного обґрунтування економічної, соціальної чи іншої доцільності їх реалізації з врахуванням можливих наслідків їх впровадження;

- синергетичної дії – враховуючи надзвичайно важливу роль банківської системи у фінансовому забезпеченні національної економіки, необхідним є врахування синергетичного впливу інституційних змін в банківському секторі економіки на результативність функціонування інших секторів економіки як в поточному, так і довгостроковому періодах.

Структура банківської системи України на даний час може бути представлена в наступному вигляді (рис. 1).

Проте притаманні вітчизняній економіці процеси фінансової глобалізації зумовлюють необхідність перегляду ролі функціонуючих банківських інституцій, здійснення трансформації національної інституційної системи розвитку банківської сфери з урахуванням як національних чинників, так і глобальних. Необхідність запровадження системних змін у процесі інституційного забезпечення вітчизняної банківської системи в першу чергу обумовлена результативністю її функціонування, яка на даний час є недостатньою. Основні показники функціонування банківської системи України відображено в таблиці 1.

Аналіз наведених даних за 2007–2014 рр. засвідчив низьку ефективність функціонування банківської системи країни в цілому. Протягом аналізованого періоду загальний результат діяльності банків значно скоротився з 6 620 млн. грн. до збитків в обсязі 52 966 млн. грн. Темп росту витрат за аналізований період становить 427,46%, що на 119,8% більше, ніж темп росту доходів банків за аналогічний період [5].

Крім того, суттєвого зменшення зазнали основні показники ефективності діяльності банків. Так, рентабельність активів з 1,5% в 2007 р. змінилась на збитковість в обсязі -4,07% в 2014 р., збитковість капіталу у 2014 р. становила -30,46%.

Наведені дані засвідчують про необхідність впровадження системних змін у процесі інституційного

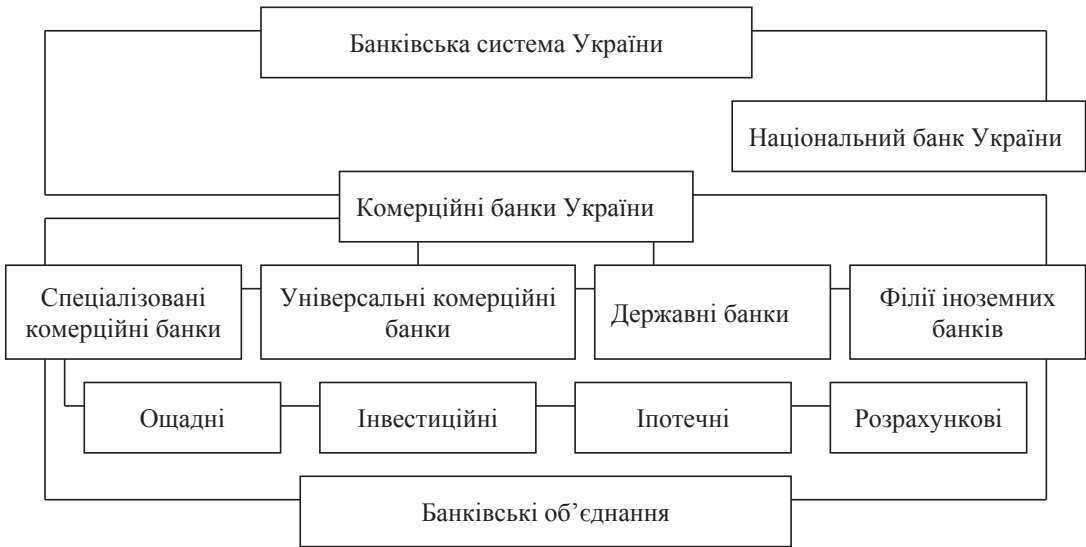

Рис. 1. Банківська система України

розвитку банківської системи країни, які в першу чергу будуть спрямовані на підвищення ефективності її функціонування. Серед основних недоліків інституційного розвитку банківської системи України слід виділити наступні:

- недостатній рівень довіри населення до банківської системи України;
- низька ефективність існуючої системи гарантування вкладів населення;
- низький рівень доходів переважної частини населення країни;
- значна питома вага збиткових вітчизняних підприємств;
- значна питома вага тіньового сектору економіки країни;
- значна залежність економіки країни від коливання курсу валют;
- значна частка готівкового грошового обігу.

З метою забезпечення результативності інституційного розвитку банківської системи України та створення засад для підвищення ефективності її функціонування доцільним є створення мережі додаткових фінансово-кредитних установ на засадах державно-приватного партнерства. Функціонування даної мережі фінансово-кредитних установ буде спрямоване на виконання двох пріоритетних задач:

- формування необхідного обсягу фінансових ресурсів з високим рівнем забезпечення та державним гарантуванням надійності їх збереження;
- розміщення фінансових ресурсів відповідно до

пріоритетних напрямів сталого розвитку національної економіки.

Створення вищезазначеної мережі фінансово-кредитних установ за участі держави дозволить, з однієї сторони, гарантувати надійне та ефективне збереження коштів, а з іншої – акумулювати необхідні фінансові ресурси для всебічного розвитку економіки країни.

Висновки. Ефективність функціонування банківської системи будь-якої країни є своєрідним індикатором стану економіки країни в цілому. Саме від надійності та фінансової спроможності банківської системи країни залежать обсяги іноземних інвестицій, стан зовнішньоекономічної діяльності, а також позиції країни на світовій фінансовій арені. На даний час функціонування вітчизняної банківської системи є недостатньо результативним, що в першу чергу пов'язано з високою вартістю фінансових ресурсів, які розміщуються на фінансовому ринку, з однієї сторони, та недостатньою надійністю фінансово-кредитних установ, з іншої сторони, що особливо актуалізується під час кризових явищ у вітчизняній та світовій економіці. В зв'язку з цим необхідність удосконалення інституційної структури банківської системи України, спрямованої на забезпечення її результативності, є надзвичайно важливим та необхідним. Удосконалення інституційної структури банківської системи України дозволить не лише забезпечити результативність її функціонування, але і вплине на зміцнення фінансового потенціалу національної економіки, що буде набувати особливого значення під час можливих економічних криз.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України за 2007–2014 рр. (млн. грн.)

Назва показника	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
1. Кількість банків, які мають банківську ліцензію (шт.)	175	184	182	176	176	176	180	163
темп росту до 2007 р. (%)	100	105,14	104,00	100,57	100,57	100,57	102,86	93,14
1.1. З іноземним капіталом	47	53	51	55	53	53	49	51
темп росту до 2007 р. (%)	100	112,77	108,51	117,02	112,77	112,77	104,26	108,5
2. Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	35,0	36,7	35,8	40,6	41,9	39,5	34,0	32,5
темп росту до 2007 р. (%)	100	104,86	102,29	116,00	119,71	112,86	97,14	92,85
3. Кредити надані	485 368	792 244	747 348	755 030	825 320	815 327	911 402	1006358
темп росту до 2007 р. (%)	100	163,23	153,98	155,56	170,04	167,98	187,78	207,33
4. Вкладення в цінні папери	28 693	40 610	39 335	83 559	87 719	96 340	138 287	168928
темп росту до 2007 р. (%)	100	141,53	137,09	291,22	305,72	335,76	481,95	583,25
5. Резерви за активними операціями банків	20 188	48 409	122 433	148 839	157 907	141 319	131 252	204931
темп росту до 2007 р. (%)	100	239,79	606,46	737,26	782,18	700,01	650,15	101,51
6. Капітал	69 578	119 263	115 175	137 725	155 487	169 320	192 599	148023
темп росту до 2007 р. (%)	100	171,41	165,53	197,94	223,47	243,35	276,81	212,74
7. Зобов'язання банків	529 818	806 823	765 127	804 363	898 793	957 872	1 085 496	1168829
темп росту до 2007 р. (%)	100	152,28	144,41	151,82	169,64	180,79	204,88	220,60
8. Доходи	68185	122580	142995	136848	142778	150449	168 888	210201
темп росту до 2007 р. (%)	100	179,78	209,72	200,70	209,40	220,65	247,69	308,28
9. Витрати	61565	115276	181445	149875	150486	145550	167452	263167
темп росту до 2007 р. (%)	100	187,24	294,72	243,44	244,43	236,42	271,99	427,46
10. Результат діяльності	6 620	7 304	-38 450	-13 027	-7 708	4 899	1 436	-52966
темп росту до 2007 р. (%)	100	110,3	-580,82	-196,78	-116,44	74,00	21,69	-
11. Рентабельність (збитковість) активів, %	1,50	1,03	-4,38	-1,45	-0,76	0,45	0,12	-4,07
темп росту до 2007 р. (%)	100	68,67	-292,00	-96,67	-50,67	30,00	0,80	-
12. Рентабельність (збитковість) капіталу, %	12,67	8,51	-32,52	-10,19	-5,27	3,03	0,81	-30,46
темп росту до 2007 р. (%)	100	67,17	-256,67	-80,43	-41,59	23,91	0,63	-

Складено за даними Національного банку України [5]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Варналій З. Інституційне забезпечення конкурентного розвитку підприємництва в Україні / З. Варналій // Вісник Київського національного університету ім. Шевченка. – 2010. – № 4. – С. 25–28.
2. Вергелес Т. Інституційна модернізація як фактор посткризового економічного зростання в Україні / Т. Вергелес // Світ фінансів. – 2010. – № 1. – С. 96
3. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : [навч. посіб.] / [В.І. Захарченко Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов]. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
4. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм» від 16.03.2005 р. № 62 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc>.
5. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article>.
6. Шпиг Ф.І. Банківська конкуренція під впливом іноземного капіталу : [монографія] / Ф.І. Шпиг. – Суми : Ділові перспективи. – 2006. – 288 с.

УДК 33.338

Гончарова М.Л.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри управління та фінансово-економічної безпеки
Української академії банківської справи

Шпіцглюз С.О.

аспірант кафедри управління та фінансово-економічної безпеки
Української академії банківської справи

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

Стаття присвячена науково-методичним аспектам моделювання оптимізації фінансових ризиків у бюджетній сфері на прикладі Сумського регіону. Для вирішення оптимізації були сформовані вимоги до моделі, а саме простота реалізації моделі, вирішення проблеми оптимізації бюджетних ризиків та адекватність проведених результатів. Було встановлено, що найбільш вагомими ризиками є ризик доходної частини бюджету, ризик видаткової частини бюджету, ризик дефіциту бюджету, ризик бюджетного цільового кредитування по фондах та ризик нецільового використання бюджетних коштів.

Ключові слова: фінансові ризики, оптимізація ризиків, підходи до оптимізації, моделювання, нейромережа, карта Кохонена.

Гончарова М.Л., Шпіцглюз С.О. НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МОДЕЛИРОВАНИЯ ОПТИМИЗАЦИИ ФИНАНСОВЫХ РИСКОВ В БЮДЖЕТНОЙ СФЕРЕ

Статья посвящена научно-методическим аспектам моделирования оптимизации финансовых рисков в бюджетной сфере на примере Сумского региона. Для решения оптимизации были сформированы требования к модели, а именно простота реализации модели, решение проблемы оптимизации бюджетных рисков и адекватность проведенных результатов. Было установлено, что наиболее весомыми рисками являются риск доходной части бюджета, риск расходной части бюджета, риск дефицита бюджета, риск бюджетного целевого кредитования по фондам и риск нецелевого использования бюджетных средств.

Ключевые слова: финансовые риски, оптимизация рисков, подходы к оптимизации, моделирование, нейросеть, карта Кохонена.

Goncharova M.L., Shpitsgluz S.O. THE SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF MODELING OPTIMIZATION OF FINANCIAL RISKS IN THE PUBLIC SECTOR

The article is dedicated to scientific and methodological aspects of optimization modeling of the financial risks in the public sector, an example of Sumy region. To solve optimization requirements were established models, the namely simplicity of the model, the problem of optimization of budgetary risks and the adequacy of results performed. It was found that the most significant risk is the risk of budget revenues, the risk of budget expenditures, budget deficit risk, the risk of lending target budget funds and the risk of misuse of public funds.

Keywords: financial risks, to optimize risk, to approaches the optimization, to modeling, neural network, map of Kohonen.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день широко постає проблема щодо оптимального вирішення проблем фінансових ризиків, які виникають в процесі складання, затвердження та виконання бюджету.

Актуальність проблематики економіко-математичного моделювання фінансових ризиків у бюджетній сфері виявляє себе у теоретичному, прикладному та інституційно-регулятивному аспектах. У теоретичному аспекті актуальність обумовлюється тим, що ризик виступає одним з основних структурних елементів у низці сучасних фінансових теорій, зокрема, у сучасній портфельній теорії (МРТ), моделі оцінки капітальних активів (САРМ),

арбітражній теорії ціноутворення (АРТ), теорії ціноутворення опціонів тощо. У класичних варіантах вказаних теорій ризик модельованого або стандартного відхилення (як, наприклад, МРТ, САРМ), або зміни коефіцієнтів чутливості (САРМ, АРТ), або похідної ціни за факторами впливу на неї (як у теорії ціноутворення опціонів). З точки зору сьогодення розуміння ризику подібні підходи не є вичерпними та достатніми. Фінансовий ризик, виступаючи комплексною категорією, включає низку важливих структурних складових та, відповідно, вимагає таких підходів до його моделювання, які б адекватно відбивали в математичній формі всі важливі складові в їх взаємодії. До цього дода-